

„Minden forrásom belőled fakad...” (Zsolt 87,7)

HITTANVERSENY-ANYAG

GÖRÖGÖKNEK

Görögkatolikus Hittanverseny

a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus jegyében

Kerületi forduló: március 9. – Egyházmegyei forduló: március 23. – Országos döntő: április 6.

Kedves Hittanosok!

Idei versenyünk témája „a szentségek szentsége”, vagyis az **Eucharisztia, a szentáldozás**. A téma apropóját az adja, hogy a jövő esztendőben **Budapest**en zajlik majd a világ-egyház egyik legfontosabb és legnagyobbrendezésű rendezvénye, a **Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus** (rövidített formában: a **NEK**). Várhatóan százezrével fognak érkezni fővárosunkba a résztvevők bel- és külföldről egyaránt; de nem turisták, hanem **zárándokok** jövetelét várjuk. Ez a kongresszus ugyanis nem turisztikai esemény, nem idegenforgalmi rendezvény, hanem **a katolikus keresztény emberek boldog, hitvalló találkozója**. A kongresszus napjai arról szólnak majd, hogyan tudjuk elmélyíteni magunkban az Eucharisztia misztériumát, a szentáldozás örömét /1/. És arról, hogyan tudjuk ezt a szívünket-lelkünket betöltő derűt megélni és sugározni /2/, milyen módon tudjuk az Úr Jézussal való bensőséges kapcsolatunk éltető örömét még hatékonyabban közvetíteni a nem hívő emberek felé /3/.

Hittanversenyünk tematikája **sok ismeret**et tartalmaz az Eucharisztia szentségének bibliai háttéréről és megvalósulásáról a liturgiában. Szó van az összeállításban a szentáldozáshoz kapcsolódó imádságokról s az Eucharisztiahoz kötődő ikonokról és művészeti alkotásokról is. Vetélkedőnk témaválasztásának legfontosabb célja azonban túlmutat az ismereteken. Felkészülésünk **legfőbb célja**, hogy...

... /1/ **elmélyítse** bennünk a jó Isten iránti hálát, az eucharisztikus lelkületet, a szentáldozás értékét;

... /2/ **megújítsa** szívünkben az igényt és a törekvést a rendszeres szentáldozásra, amely nagyon sok kegyelmet rejt;

... /3/ **megérintse** lelkünket az a tudat, hogy az Úr Jézus értünk hozott áldozata nekünk is erőt ad a szeretethez és a szeretetből vállalt áldozathoz;

... /4/ **rádöbentsen** minket arra, hogy az Eucharisztia átalakítja a világot, az életet; „átisteníti” bennünket is, akik istenfélelemmel, hittel és szeretettel közeledünk e Titokhoz.

Bízunk benne, hogy ajándékként éled meg a készületet a versenyre. Miközben egyre többet tanulsz az Eucharisztia misztériumáról, egyúttal érlelődik a hited, növekszik isten- és emberszereteted, erőt merítesz az Úr Jézussal való szentségi kapcsolatból, és sok-sok örömet találsz benne. Ezt kívánják Neked és felkészítő hittan-tanárodnak egyaránt

a verseny anyagának összeállítói

Gyakorlati megjegyzések:

1. Már az első oldal, vagyis a versenyt felvezető levél tartalma is része a verseny-anyagnak
2. Összeállításunkban szerepelnek azok az anyagrészek is, amelyeket csak a második (vagyis az egyházmegyei) fordulóra továbbjutott résztvevőknek kell megtanulniuk. Ezekre a részekre az aktuális helyeken szövegkiemelő szín figyelmeztet.

MI AZ EUCHARISZTIA?

Az Eucharisztia a keresztség és a bérmálás után az egyház harmadik beavató szentsége, **Krisztus teste és vére a kenyér és a bor színe alatt**. A legfontosabb szentség, „**a szentségek szentsége**”, az egész keresztény élet **forrása és csúcsa**.

Ezt a szent cselekményt **Jézus Krisztus végezte** az utolsó vacsorán, és az **egyházra hagyta** azt: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre.” **A Szent Liturgiában a kenyér és a bor Krisztus szavai és a Szentlélek segítségül hívása által Krisztus testvé és vérévé válik.**

Az egyház úgy fogadja az Eucharisziát, mint a **legnagyobb adományt**, az új és végleges szövetséget, Krisztus élő és állandó jelenlétének szentségét. Ez a jelenlét nem jelképes vagy lelki értelmű, hanem **valóságos jelenlét**: az Eucharisziában maga Jézus van jelen istenségével és emberségével.

Az Eucharisztia **a közösség lakomája**, amely /1/ **egyesíti a híveket a Szentháromság egy Istennel**, és /2/ **egyesíti őket egymással**, mint a földi és az égi egyház tagjait.

A szent áldozatban a Szentlélek nemcsak a **kenyeret és bort** változtatja át, hanem az Eucharisztia által **bennünket**, a szentáldozáshoz járuló hívőket is egyre inkább **átalakít Isten képmására**. A Szentlélek Úristen ezzel az átváltoztatással tesz minket **egyetlen testté**: „Mi sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk.” (1Kor 10,17)

Ez a kötelék szorosabb, mint ami a testvéreket összeköti a családban; ez a kötelék Istentől van, ez mindent felülmúl: mi **egy test vagyunk, Krisztus titokzatos teste. Ez az egyház**. Amikor az egyház az Eucharisziát bemutatja és a híveknek kiosztja, akkor ezt a titkot nyilvánítja ki.

Az Eucharisztia cselekményét, a Szent Liturgiát csak **fölszentelt személyek: püspökök és papok** végezhetik.

Az Eucharisztia vétele a szentáldozás. Szentáldozás csak a Szent Liturgián belül történik, de a **betegek számára őrizzük** a Szent Eucharisziát az oltáron is.

AZ EUCHARISZTIA A SZENTÍRÁSBAN

Ószövetségi előképek

Az Újszövetség benne rejtőzik az Ószövetségben, az Ószövetség pedig az Újszövetségben tárul fel. Az Eucharisztia pontos hátterét az Újszövetségből ismerhetjük meg; előjelzését, előképeit azonban felfedezhetjük már az Ószövetségi Szentírásban is.

1. Ábrahám és Melkizedek találkozása

A **Teremtés könyvében** olvassuk: **Melkizedek**, Sálem királya, aki a magasságbeli Isten papja volt, találkozott Ábrahámmal, s áldozatot mutatott be. **Kenyeret és bort hozott**, s áldotta Istent. Az áldozathoz hozott kenyeret és bort az Eucharisztia-ára utaló jelként értelmezzük.

Melkizedek neve a **Zsoltárok könyvében** is szerepel, ahol az imádság az eljövendő Messiásra utal: „Pap vagy te mindörökké, Melkizedek rendje szerint.” Ezt idézi az Újszövetségben a **Zsidókhöz írt levél**, amely Jézust **örök főpappnak** nevezi, Melkizedek rendje szerint.

2. Szabadulás az egyiptomi fogságból

A választott nép sokáig sínylődött Egyiptomban. A szabadulás éjszakáján az emberek **egy bárány vérével** kenték meg házuk ajtófélfáit és szemöldökfáját. Ezen az éjszakán az egyiptomiak elsőszülött fiai meghaltak, a zsidó gyermekek azonban életben maradtak; **a bárány vére megmentette őket**. A szabadulás emlékét később évről évre, nemzedékről nemzedékre megünnepezték. Ez volt a zsidó húsvét, a **pászka ünnepe**, legfőbb eseménye pedig a **pászkavacsora**.

Az Úr Jézus is a pászka ünneplése keretében alapította az Eucharisziát az utolsó vacsorán. A **bárány vére** az Ószövetségben **előkép**; számunkra **Jézus az Isten Báránya**, akinek értünk ontott vére az **új szövetséget** jelzi az Eucharisziában és golgotai áldozatában is.

3. Isten mannával táplálja népét

A pusztai vándorlás során az éhes és fáradt emberek vádolni kezdték Mózeset. Attól féltek, éhen halnak a sivatagban. Visszasírták a fogság idejét. „Jobb lett volna az egyiptomi húsosfazekak mellett” – mondogatták. Ekkor az Úr így szólt Mózeshez: „**Kenyeret hullatok nektek az égből**. A nép menjen ki, és gyűjtsön magának.” Mózes közölte az üzenetet a néppel: „Az Úr kenyeret ad nektek enni, hogy jóllakjatok.” Reggel **harmatozó felhő** volt a tábor körül. Amikor a harmatozó felhő felszállt, a puszta talaján **valami finom szemcsés dolog** volt, olyan, **mint a dér a földön**. Izrael fiai észrevették és kérdezték egymást: „Mi ez?” Nem tudták ugyanis, hogy mi az. Mózes így szólt hozzájuk: „**Ez az a kenyér, amelyet az Úr ad nektek enni**.” Izrael háza **mannának** nevezte ezt. A színe fehér volt, az íze pedig, mint a mézeskalács. Izrael fiai **negyven évig** ették a mannát, mindaddig, amíg az Ígéret Földjének határához értek.

4. A zsengeáldozat

A választott nép törvényei között szerepelt a **zsengeáldozat** bemutatása. Ez a termés legjavának felajánlását jelentette, és a Teremtő iránti hálát tükrözte. A zsengeáldozatok között ott volt a **kenyér** és a **bor** is.

5. Illés próféta cipója

Illés próféta egyszer üldözői elől menekült. Behúzódott egynapi járásnyira a pusztába. Nagyon elkeseredett volt. Leült egy borókabokor alá, lefeküdt és elaludt. Egyszer csak **angyal** érintette meg, és így szólt hozzá: „Kelj föl és egyél!”

Ahogy odapillantott, a fejénél egy sült **cipó** meg egy korsó víz volt. Evett is, ivott is, de aztán újra lefeküdt aludni. Ám az Úr angyala másodszor is megjelent, megérintette és azt mondta: „**Kelj föl és egyél! Különből túl hosszú lesz neked az út.**” Fölkelt, evett, ivott, aztán negyven nap és negyven éjjel vándorolt ennek az ételnek az erejéből, egészen az Isten hegyéig, a **Hóreb**ig.

Illés eledelét, amelynek erejéből Isten hegyéig vándorolt, előképnek tekintjük. A mi **ételünk az Eucharisztia**, amely erőt ad vándorlásunkhoz, egész életutunkhoz. Együk, igyuk, vegyük magunkhoz gyakran, nehogy túl hosszú legyen az út.

6. Izajás próféta látomása

Izajás próféta látomásában az Úr magas és fönséges királyi széken ült, és **szerafok** (angyalok) lebegtek fölötte. Harsány hangon mondogatták egymásnak: „**Szent, szent, szent a Seregek Ura**, dicsősége betölti az egész földet!”

Az egyik szeráf odarepült Izajáshoz; a kezében **izzó parazsat** tartott, amelyet **csípővassal** az oltárról vett. **Megérintette vele az ajkát**, és így szólt: „Nos, azáltal, hogy ez megérintette ajkadat, eltűnt gonoszságod és bocsánatot nyert a bűnöd.”

Az **áldoztató kanalat** görög nyelven *lavisznak* mondják. Ez a szó nem a *kanál* megfelelője, hanem azt jelenti: **fogó**. A megnevezés Izajás látomására utal.

Ezért idézi az áldoztató pap is Izajás könyvét: „**Íme, ez illeti ajkaidat, elvétetik gonoszságod, és bűnöd megtisztítatik.**”

7. A bölcsességi irodalom utalásai

Az Újszövetség fényében a **33. zsoltár** eucharisztikus utalása nyilvánvaló. Ezt a zsoltárt kenyéradás (lítia) alkalmával, valamint déli istentiszteletünkben szoktuk imádkozni. „Járuljatok hozzá és megvilágosodtok... **Ízleljétek és lássátok, milyen édes az Úr!**”

A **Példabeszédek** könyvében ezt az utalást olvashatjuk: „Jertek, egyétek az én **kenyeremet** és igyátok a **bort**, melyet nektek elegyítettem.” (Péld 9,5)

Az Eucharisztia az Újszövetségben

1. A kánai menyegző (Jn 2,1-11)

Szent János evangéliuma így számol be az **Úr Jézus első csodájáról**:

„Menyegzőt tartottak a **galileai Kánában**, amelyen **Jézus anyja** is ott volt. Jézust is meghívták a menyegzőre, tanítványaival együtt. Amikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: »Nincs több boruk.« Jézus azt felelte: »Mit akarsz tőlem, asszony! Még nem jött el az én óráim.« Erre anyja szólt a szolgálóknak: »**Tegyetek meg mindent, amit csak mond!**« Volt ott hat kőkorsó, a zsidóknál szokásos tisztálkodás céljára, mindegyik két-három mérős. Jézus szólt nekik: »**Töltsétek meg a korsókat vízzel!**« Meg is töltötték azokat színültig. Ekkor azt mondta nekik: »Most merítetek belőle, és vigyétek oda a násznagynak.« Odavitték. Amikor a násznagy megízlelte a borra vált vizet, nem tudta honnan való – a szolgálók azonban, akik a vizet merítették, tudták –, hívatta a násznagy a vőlegényt, s szemére vetette: »Először mindenki a jó bort adja, s csak amikor már megittasodtak, akkor az alábbvalót. Te meg mostanáig tartogattad a jó bort.« Ezzel kezdte meg Jézus csodajeleit a galileai Kánában. **Kinyilatkoztatta dicsőségét**, s tanítványai hittek benne.”

A kánai menyegzőn Jézus a **régi szövetség vizeskorsóit megtöltötte az érkező új szövetség borával**. Kedves a jelenet, hogy Jézus megsegíti a bajba jutott ifjú házaspárt. De a lényeg nem ez. Az **átváltoztató Krisztus** van itt jelen, aki **a vizet borra, a bort vérré, a kenyeret testté, a betegséget egészséggé, a halált életté változtatja**; akiben Isten azért testesült meg, hogy **mindent** átváltoztasson, hogy szentté tegye az életet. **Szentlelke által** ugyanezt folytatja az **egyházban** is.

2. A kenyérszaporítás

Egy alkalommal, amikor tanított, nagy tömeg vette körül Jézust. Ő megkérdezte **Fülöptől**: „Honnan veszünk kenyeret, hogy legyen mit enniük?” „Kétszáz dénár árú kenyér sem elég, hogy csak egy kevés is jusson mindenkinek” – felelte Fülöp. Az egyik tanítvány, **András**, Simon Péter testvére, megszólalt: „Van itt egy fiú, akinek van **öt árpakenyere és két hala**, de mi az ennyinek?” Jézus meghagyta: „Telepítsétek le az embereket!” Azon a részen sok fű volt. Letelepedtek hát, s csak a férfiak voltak szám szerint ötezren. Jézus ekkor **kezébe vette a kenyeret, hálát adott és kiosztotta** a letelepedett embereknek, s ugyanígy a halból is adott, amennyit csak akartak. Amikor jóllaktak, szólt tanítványainak: „Szedjétek össze a maradékot, nehogy kárba vesszen.” Összeszedték, s tizenkét kosarat töltöttek meg az öt árpakenyér maradékából, amit meghagytak azok, akik ettek. (Jn 6,3-13)

János evangélista **ugyanazokkal a szavakkal** írja le a kenyérszaporítás csodáját, mint a többi evangélista az **utolsó vacsora** eseményét. „**Kezébe vette... hálát adott... szétosztotta...**” Nyilvánvaló, hogy ezzel az utolsó vacsora hálaadó felajánlására, az Eucharisziára utal.

Még jobban megértjük az összefüggést, ha tovább olvassuk az evangéliumot, hiszen a kenyérszaporítás történetét az evangéliumban a kafarnaumi beszéd követi.

3. A kafarnaumi beszéd

A kenyérszaporítást követően a nép kereste Jézust; **királlyá akarták tenni**. Ő azonban így szólt hozzájuk: „Bizony, bizony, mondom nektek: Nem azért kerestek, mert csodajeleket láttatok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. De **ne romlandó eledelért fáradozzatok**, hanem olyanért, amely megmarad az örök életre. ... **Én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, többé nem éhezik, s aki bennem hisz, nem szomjazik soha.** ... Atyáitok mannat ettek a pusztában, mégis meghaltak. **Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért.**” Erre vita támadt a zsidók közt: „Hogy adhatja ez a testét eledelül?” Jézus ezt mondta rá: „Bizony, bizony, mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a véré, nem lesz élet bennetek. De **aki eszi az én testemet, és issza az én véremet, annak örök élete van**, s feltámasztom az utolsó napon. **A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az bennem marad, én meg benne.**”

A **kafarnaumi zsinagógában** elhangzott beszéd szavai egyértelműek. Az Eucharishtiában a kenyér az az Úr Jézus teste, a bor pedig az ő vére; valóságos étel és valóságos ital.

4. A Titkos Vacsora

Szent Máté és *Szent Márk* evangéliumában csaknem **azonos leírást** olvashatunk a **nagycsütörtöki** utolsó vacsoráról. Amikor beesteledett, Jézus asztalhoz ült apostolaival. Vacsora közben kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s odanyújtotta tanítványainak, ezekkel a szavakkal: „**Vegyétek és egyétek, ez az én testem!**” Aztán fogta a kelyhet, hálát adott, és ezekkel a szavakkal nyújtotta nekik: „**Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, a szövetségé, amelyet sokakért kiontanak a bűnök bocsánatára.**” *Szent Lukács* evangélista hasonlóan mondja el a történetet, de hozzáteszi az Úr Jézus utasítását is: „**Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!**”

Szent János a többiekénél később írta az evangéliumát; akkor, amikor a **kenyértörés**, vagyis az Eucharisztia ünneplése már **gyakorlat volt az ősegyházban**. János a **kafarnaumi beszédben** egyébként is leírta már Jézus tanítását az Eucharishtiáról. Ezért ő az utolsó vacsora eseménysorából nem az alapítás, hanem a **lábmosás** jelenetét emelte ki. Az Úr Jézus **búcsúbeszédében** ugyanakkor ráérezhetünk az Eucharishtiára utaló gondolatokra is: „Én vagyok az igazi szőlőtő, s Atyám a szőlőműves. ... Maradjatok bennem, s akkor én is bennetek maradok. Amint a szőlővessző nem teremhet maga, csak ha a szőlőtőn marad, úgy ti sem, ha nem maradtok bennem. **Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki bennem marad, s én benne, az bő termést hoz.**”

Az utolsó vacsorát **Titkos Vacsorának** is szoktuk nevezni, mert ekkor hagyta ránk az Úr Jézus a legszentebb titkot, az Eucharisztia felfoghatatlan misztériumát.

5. Az ősegyház gyakorlata

Az ősegyház, vagyis az első Krisztus-követők közösségének eucharisztikus gyakorlatát néhány rövid utalással mutatjuk be.

Az Apostolok Cselekedeteinek két fontos megállapítását idézzük:

A hívek „állhatatosan kitarottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban.” (ApCsel 2,42)

„Troászban egy hetet töltöttünk. A hét első napján összegyűltünk kenyértörésre.” (ApCsel 20,6-7)

Szent Pál apostol így ír a Korintusiakhoz írt első levelében: „Az Úrtól kaptam, amit közöltem is veletek: Urunk Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte, és így szólt: »Vegyétek és egyétek, ez az én testem értetek. Ezt tegyétek az én emlékezetemre.« Ugyanígy vacsora után fogta a kelyhet, és így szólt: »Ez a kehely az új szövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre.« Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek, és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön.”

Pál apostol arról is ír, hogy a szentáldozáshoz csak tiszta lélekkel járulhatunk: „Aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. Tehát vizsgálja meg magát mindenki, s csak úgy egyék a kenyérből és igyék a kehelyből, mert aki csak eszik és iszik anélkül, hogy megkülönböztetné az (Úr) testét, saját ítéletét eszi és issza.” (1Kor 11,23-29)

ALAPFOGALMAK

ÁLDOZTATÓKANÁL: nemesfémből készült eszköz a hívek két szín alatt történő áldoztatására. Előképe volt az a fogó, amellyel az angyal égő parázzsal érintette meg Izajás próféta ajkait.

ANTIDÓR: a proszfora fel nem használt része, amelyet a Szent Liturgia végén osztanak szét.

ANTIMENZION: finom szövetből készült téglalap alakú kendő. A rajta levő kép Krisztus keresztről való levételét ábrázolja. A kendő hátoldalán található kis tasakban valamelyik szent vértanú ereklyéjéből van elhelyezve egy kis darabka, viaszba foglalva. Az ereklyét a püspök helyezi be, nagycsütörtökön; ő szenteli meg, pecsétjével is hitelesíti. Csak ilyen hitelesített antimenzionon (ereklyekendőn) szabad Szent Liturgiát végezni.

BÁRÁNY: a Szent Liturgiához hozott prozforából kivágott négyszög alakú kenyér-rész. Tetejét pecsét díszíti, IC XC NI KA /Jézus Krisztus győz/ felirattal. Áldozás előtt a pap négy részre töri.

DISZKOSZ: peremmel ellátott aranyozott talpas fémtál. Rajta helyezi el a pap a prozforából kivágott Bárányt és a többi kenyér-részeket. A csillagot is ráhelyezve a közép-takaróval takarja le.

ELŐSZENTELTEK LITURGIÁJA: a bizánci egyház sajátos nagyböjti istentisztelete. Mivel nagyböjtkben a hétköznapiakra Szent Liturgia nincs előírva, a hívek hetente kétszer (szerdán és pénteken) e szertartás keretében járulhatnak szentáldozáshoz; ilyenkor ünnepélyes vecsernye keretében az előző vasárnapon átváltoztatott Eucharishtiában részesülnek.

ELSŐÁLDOZÁS: Első részesülés az Eucharisztia szentségében. Általában 9-10 éves korban történik, megfelelő előkészületet követően, emelkedett ünnepélyességgel. A keresztség, a bérálás és az Eucharisztia összetartozó, úgynevezett beavató szentségek, így együttes kiszolgáltatásuk is lehetséges. Aki csecsemőként, majd kisgyermekként is részesül az Eucharishtiában, az 9-10 éves korban az első szentgyónására készül fel, és ettől kezdve járul még tudatosabban a szentáldozáshoz.

EPIKLÉZIS: a Szent Liturgiában a papnak az a csendes imádsága, amelyben az oltáron levő felajánlott kenyérré és borra kéri a Szentlélek lejövetelét, hogy azokat Krisztus Testévé és Vérévé változtassa át.

EUCCHARISZTIA: görög szó, hálaadást jelent. Jézus valóságos Teste és Vére a kenyér és bor színe alatt. Nevét onnan kapta, hogy Jézus az utolsó vacsorán először hálát adott, majd megáldotta, és a kenyeret testévé, a bort vérévé változtatta. Azután így szólt tanítványaihoz: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!”

LÁNDZSA: Az a kétélű, lándzsa alakú kés, amellyel a pap a prozskomídiá során kivágja a prozforából a Szent Liturgiához szükséges kenyér-részeket. Arra a lándzsára utal, amellyel a kereszten egy katona megnyitotta az Üdvözítő oldalát, s abból vér és víz folyt ki.

PECSÉT: a prozforán levő négyzet alakú rajzolat, közepén kereszttel, és a kereszt ágai között IC XC NI KA (Jézus Krisztus győz) felirattal.

PROSZFORA: pogácsa alakú áldozati kenyér, amelyből a pap az előkészület során a Liturgiához szükséges kenyér-részeket lándzsával kivágja. Tetején négyzet alakú pecsét van kereszttel és IC XC NI KA (Jézus Krisztus győz) felirattal. A prozfora anyaga búzaliszt, kevés só és víz, valamint élesztő.

PROSZKOMÍDIA: a kenyér és bor előkészítése a Szent Liturgiához. A szentély északkeleti részén, külön erre a célra felállított kis asztalon végzi a pap, csendben, a Szent Liturgia előtt.

SZENT LITURGIA: a legszentebb istentisztelet, amely megjeleníti Krisztus áldozatát, s amelynek során a Szent Eucharisziában, Krisztus testében és vérében részesülünk. Eredete az utolsó vacsoráig megy vissza, amelyen Jézus a kenyeret testvé, a bort pedig vérévé változtatta, és megparancsolta apostolainak, hogy ők is ugyanazt tegyék. Egyházunkban az Aranyszájú Szent János és a Nagy Szent Bazil nevéhez fűződő liturgiákat végezzük.

SZENTSÉGI BÖJT: A szentáldozást megelőző, az Eucharisztia iránti tiszteletet kifejező böjt. Az áldozónak a szentáldozás előtt legalább egy órán keresztül tartózkodnia kell minden ételtől és italtól, kivétel a víz és az orvosság. Dicséretes, ha valaki komolyabb szentségi böjtöt vállal, és a Szent Liturgia előtt egyáltalán nem étkezik; ez ajánlható, de nem kötelező.

SZENTSÉGTARTÓ: az Eucharisztia őrzésére rendelt szent edény az oltárasztalon. A különféle időkben különféle formái voltak: galamb, koporsó baldachinnal, doboz, templomocská kihúzható fiókkal, fedeles kehely. Tabernákulumnak is nevezik. A szentségtartóban az Eucharisziát kenyér-szín alatt őrizzük, a betegek számára.

SZIVACS: az a vékony kis tengeri-szivacs darabka, amellyel a pap áldozás előtt az átváltoztatott Szent Kenyér részecskéit a kehelybe juttatja.

AZ EUCHARISZTIA - ÜNNEPEINK ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN

Karácsony

Az Úr Jézus betlehemi születése kapcsán érdemes felfigyelnünk arra, hogy a **Betlehem** szó azt jelenti: „**a kenyér háza**”; a kisdéd Jézus pedig jászolban fekszik, ami valójában **etetővályú**. Mintha az evangélium már ebben a két mozzanatban ott rejtené az Eucharisztia ígérétét, mintha Jézusunk már születésekor jelezne: éltető kenyérünk, táplálékunk akar lenni.

Nagycsütörtök

A nagyhét egyik legszebb szertartása a nagycsütörtöki **Nagy Szent Bazil Liturgiája**, amelyet alkonyati zsolozsmával, vecsernyével végzünk. Ez a szertartás a **Titkos Vacsora emlékezete**, amikor Jézus szeretetének legnagyobb jelét adta tanítványainak és nekünk, a kenyeret és bort, az ő testét és véré a világ üdvösségéért.

Ebben a liturgiában a *Kerub-ének* helyett **áldozási imánk részletét** énekeljük: „A te titkos vacsorádnak részesévé fogadj ma engem; mert nem mondom ki ellenségeidnek a titkot, sem csókot nem adok neked, mint Júdás, hanem mint ama gonosztevő kiáltok hozzád: Emlékezzél meg rólam, Uram, midőn eljössz a te országodban!” A *Valóban méltó* himnusza helyett pedig így éneklünk: „Az Uralkodónak és a magas helyen tündöklő titkos asztalnak üdvösséges csodáit, jertek, ó hívek, élvezzük fölemelt lélekkel...”

Szertartási szövegeink idézik **a mannával táplálkozó nép**, illetve az **áruló Júdás negatív példáját** is: „Valóban ama viperák fajzata volt Júdás, kik mannát evén a pusztában, zúgolódtak táplálójuk ellen, s még szájukban volt az eledel, máris hállátlanul rágalmazták az Urat. Ezen rosszlelkű ember is, még szájában hordván az Úr vacsoráját, elárulta az Üdvözítőt.” Júdás „elfogadta a falatot, de a Kenyeret eladta.” Figyelmeztetés ez mindnyájunk számára: aki szentáldozáshoz járul, nem lehet Jézus árulója, viselkedésével **méltónak kell lennie** Krisztusához.

Húsvét kedd

Húsvét harmadik napján **az emmauszi tanítványok történetét** halljuk a Szent Liturgia evangéliumában. Az eseményt Szent Lukács evangélista írta le.

Húsvét vasárnap este **két tanítvány** elindult egy **Emmausz** nevű helységbe, amely Jeruzsálemtől hatvan stádiumnyi távolságra feküdt. Az eseményekről beszélgettek. Ahogy beszélgettek, tanakodtak, egyszer csak maga Jézus közeledett, és csatlakozott hozzájuk. De **szemük képtelen volt felismerni**. Megszólította őket: „Miről beszélgettetek itt az úton?” Elszomorodtak, megálltak. Aztán az egyik, akit **Kleofásnak** hívtak, hozzá fordult: „Te vagy az egyetlen idegen Jeruzsálemben, aki nem tudod, mi történt ott ezekben a napokban.” „Micsoda?” – kérdezte. „A názareti Jézus esete – felelték –, aki próféta volt, hatalmas tettben és szóban az Isten és az egész nép előtt. Főpapjaink és a tanács tagjai kereszthalálra ítélték, és keresztre feszítették. Azt reméltük pedig, hogy ő meg fogja váltani Izraelt. S már harmadnapja annak, hogy ezek történtek. Igaz, még néhány közülünk való asszony is megrémített minket. Hajnalban kinn jártak a sírnál, s hogy nem találták ott a testét, azzal a hírrel jöttek hozzánk, hogy angyalok jelentek meg nekik, és azt mondták, hogy él. Társaink közül néhányan szintén kimentek a sírhoz, és úgy találtak mindent, ahogy az asszonyok jelentették, de őt magát nem látták.” Erre így szólt: „Ó, ti balgák, milyen nehezen tudjátok elhinni, amit a próféták jövendöltek. Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?” Aztán Mózesen elkezdve az összes prófétánál megmagyarázta nekik, amit az Írásokban róla írtak. Közben odaértek a faluhoz, ahová tartottak. Úgy tett, mintha tovább akarna menni. De marasztalták: „Maradj velünk, mert esteledik, és a nap már lemenőben van.” Betért hát, és velük maradt. Amikor az asztalhoz ültek, **kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s odanyújtotta nekik**. Ekkor meg-

nyílt a szemük s felismerték. De eltűnt a szemük elől. „Hát nem lángolt a szívünk – mondták –, amikor beszélt az úton és kifejtette az Írásokat?” Még abban az órában útra keltek, s visszatértek Jeruzsálembe. Ott együtt találták a tizenegyet s társaikat. Azzal fogadták őket, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak. Erre ők is beszámoltak az úton történekről, meg arról, **hogyan ismerték fel a kenyértöréskor.**”

Vasárnapok

Minden vasárnapunk egy kis húsvét, a feltámadás ünneplése. Az Eucharisztia a feltámadt Krisztus jelenléte az egyházban. A vasárnap csúcspontja az Eucharishtiában való részesülés. Ami a szentáldozásban történik, az már **a mennyország megvalósulása.** Most a kenyérben és a borban egyesülünk Krisztussal és ezáltal a Szentháromsággal, akkor majd az egész létünk, az egész életünk beletorkollik Isten boldog örök életébe, a mennyország üdvösségébe.

A **húsvéti szent liturgiában** ezt az áldozási verset énekeljük: „Krisztus testét vegyétek, halhatatlanság forrását ízleljétek.” Azt ünnepeljük, hogy Krisztus feltámadt, legyőzte a halált, a mi halálunkat is, és állandóan velünk van, hogy elvezessen Isten országának örök asztalához. Halálának és feltámadásának az emléke, jele és szentsége az Eucharisztia, amelyben a feltámadt Jézus jelen van az egyházban, mint **a halhatatlanság forrása.**

AZ ÁLDOZÓPAP FELADATA ÉS FELELŐSSÉGE

A papnak az Eucharisztia misztériumához kapcsolódóan rendkívüli felelőssége van. Ő mutatja be a Szent Liturgiát, ő mondja az alapítás szavait, ő esdi le a Szentlelket az áldozati adományokra. Ezt a felelősséget jól mutatja az a mozzanat, hogy a papszentelési liturgiában a szentelő püspök ünnepélyesen adja át a felszenteltnek az Eucharisztia kenyerét: *„Újszentelt áldozópap, vedd át bizományként a mi Urunk, Jézus Krisztus tisztaságos, drága szent testét, őrizd meg azt szeplőtelenül, szennytelenül, mert számot kell majd adnod róla az ő dicsőséges eljövetelekor.”*

A pap a Szent Liturgiában imádkozik is önmagáért, hogy méltóképpen mutathassa be a Legszentebb Áldozatot: *„Szentlelked erejével tégy alkalmassá engem, ki az áldozópapi rend kegyelmével felruháztattam, hogy ezen szent asztalod előtt álljak, s feláldozzam szentséges és szeplőtelen testedet és drága véreidet. ... Tégy méltóvá engem, bűnös és érdemetlen szolgádat, hogy ezen ajándékokat neked bemutassam.”*

AZ EUCHARISZTIÁHOZ KAPCSOLÓDÓ IMÁDSÁGOK

Részletek a Szent Liturgiából:

Hiszem, Uram, és vallom, hogy te vagy valóban Krisztus, az élő Istennek Fia, ki a világra jöttél üdvözíteni a bűnösöket, aki között első én vagyok. A te titkos vacsorádnak részesévé fogadj ma engem, Isten Fia; mert nem mondom ki ellenségeidnek a titkot, sem csókot nem adok neked, mint Júdás, hanem mint ama gonosztevő megvallak téged: Emlékezzél meg rólam, Uram, midőn eljössz a te országodba. Emlékezzél meg rólam, Uralkodó, midőn eljössz a te országodba. Emlékezzél meg rólam, Szent, midőn eljössz a te országodba. Ne váljék, Uram, ítéletemre vagy kárhozzatomra a te szent titkaidban való részesülés, hanem lelkem és testem gyógyulására. Hiszem, Uram, és vallom, hogy ez, amiben most részesülök, valóban a te valóságos és legtisztább tested s a te valóságos, elevenítő véred. Kérlek, add, hogy ezeket méltóan vegyem magamhoz bűneim bocsánatára s az örök életre. Amen.

Teljenek be ajkaink dicséreteddel, hogy énekeljük, Uram, a te dicsőséged; mert méltattál minket, hogy részesüljünk halhatatlan, életető, szent, égi titkaidban. Erősíts meg minket szentséged által, hogy egész nap elmélkedjünk igazságaid felett. Alleluja.

Áldozási versek

Krisztus testét vegyétek, halhatatlanság forrását ízleljétek. Alleluja.

Az üdvösség kelyhét veszem, és az Úr nevét segítségül hívom. Alleluja.

Ránk van jegyezve, Uram, orcád világossága, örömet adtál szívünkbe. Alleluja.

Részletek az Előre megszentelt áldozatú liturgiából:

Most az égi erők láthatatlanul velünk szolgálnak, mert a dicsőség királya vonul be. Ím, a szentelt titkos áldozat angyaloktól körülvéttetik. Élő hittel, szeretettel közeledjünk, hogy az örök élet részesei legyünk. Alleluja, alleluja, alleluja.

Ízleljétek és lássátok, mily jó az Úr! Alleluja.

Hálát adunk néked, Krisztus Istenünk, mert méltattál minket részesülhetni a te legtisztább testedben, és a bűnök bocsánatára az egész világért kiontott drága véredben, mint üdvözítő gondviselésed szent titkaiban. Alleluja.

Részlet a nagyszombati Bazil-liturgiából: Hallgasson minden emberi test, és félve és rettegve álljon, és semmi földit magában ne gondoljon, mert a dicsőség királya és az uralkodók ura jön, hogy magát feláldozza, és a híveknek eledelül adja.

Részlet a feltámadási szertartásból: Jertek a feltámadás jeles napján, részesüljünk a szőlőtőke új termésében, Krisztus országának isteni vígságára, magasztalván őt, mint Istent, örökké.

Imakönyvüinkből – *Szentáldozás előtt*: Íme, odajárulok az isteni áldozáshoz. Alkotóm, ne engedj megégnem e részesülés által! Mert tűz vagy te, ki megégeted a méltatlanokat, de tisztít meg engem minden salaktól! (*Metafrasztesz Szent Simon*)

Imakönyvüinkből – *Szentáldozás után*: Szent tested, Úr Jézus Krisztus Istenem, segítsen engem az örök életre, s drága véred bűneim bocsánatára. Legyen ez az Eucharisztia öröömre, egészségemre és vigadozásomra, félelmetes második eljöveteledkor pedig méltass általa, hogy bár bűnös vagyok, dicsőséged jobbán állhassak, szeplőtelen Anyád és összes szentjeid imádságai által. Ámen. (*Alexandriai Szent Cirill*)

Részletek a papi imádságokból:

Néked ajánljuk egész életünket és reménységünket, emberszerető Urunk. Kérünk, könyörgünk és esedezünk, tégy méltókká bennünket, hogy ezen szent és szellemi asztról tiszta lelkiismerettel részesüljünk mennyei és rettenetes titkaidban, a bűnök bocsánatára, a vétkek elengedésére, a Szentlélek közöltetésére, a mennyország elnyerésére, a benned való bizalomra, nem pedig ítéletre vagy kárhozatra.

Hálát adunk neked, emberszerető Urunk, lelkünk jótevője, hogy e mai napon is méltattál bennünket mennyei és halhatatlan titkaidra. Igazgasd ösvényeinket! Erősíts meg a te félelmedben! Őrizd meg életünket, biztosítsd lépteinket, a dicsőséges Istenszülő s mindenkorszú Máriaának és összes szentjeidnek imái és könyörgései által. Mert te vagy a mi megszentelésünk, és téged dicsőítünk, Atya és Fiú és Szentlélek, most és mindenkor és örökkön örökké. Ámen.

A MEGÉNEKELT EUCHARISZTIA

A továbbjutó csapatok számára a 2. fordulóhoz „beugró” az alábbi feladatok teljesítése

1. Keress rá az interneten erre a linkre:

<https://www.youtube.com/watch?v=rHKQYFgkcB8>

Ki énekel a felvételen? Nyomozd ki, mit jelent magyarul a himnusz latin címe! Mire vonatkozhat ez a cím? Melyik ünnepi ikonunkon látod, hogy valakit a templom szentélyében mennyei eledellel táplál egy angyal?

2. Nézz utána, melyik kórus éneklé saját kiadású dvd-jén a *Krisztus testét vegyétek* című áldozási verset *Szergej Rjabcsenko* többszólamú feldolgozásában! Mire ajánlják a bevételt a kórustagok? („Az az Eucharisztia, amelyből nem fakad szeretet, töredékes...”)

3. Aranyszájú Szent Jánost az *Eucharisztia doktora* címmel tüntette ki az utókor. Liturgiájának egyik legszebb zenei feldolgozása *Szergej Rachmanyinov* kórusciklusa. Tudd meg, mikor hangzott el *Szergej Rachmanyinov: Aranyszájú Szent János Liturgiája* Magyarországon először liturgikus keretek között? Ki volt ekkor a liturgia főcelebránsa?

SZENT TARZICIUSZ († 257), AZ EUCHARISZTIA VÉRTANÚJA

A kereszténység terjedését a pogányok nem nézték jó szemmel. Rómában több száz embert vetettek börtönbe a hitük miatt. Hívó testvéreik nem hagyták el őket. Ahogy a beteghez, úgy a rabokhoz is igyekeztek eljuttatni Krisztus Testét.

A börtönökbe azonban nehezen jutottak be a felnőttek, ezért oda gyerekek vitték el az Eucharisziát. Közéjük tartozott Tarzíciusz, aki fiatal volt és elég ügyes ahhoz, hogy bejusson a börtönökbe, és megáldoztassa a keresztényeket. A püspök szövetből készült tarsolyba tette az Eucharisziát, a tarsolyt pedig Tarzíciusz nyakába akasztotta, aki örvendezve indult útjára.

Már majdnem a börtön bejáratához érkezett, amikor néhány fiú játszani hívta. Tarzíciusz nemet mondott. Erre elé álltak és rángatni kezdték. Ő attól félt, hogy letépik róla az Eucharisziát rejtő tarsolyt, ezért kezét a mellére szorította. Egyre jobban támadták. „Biztosan ő is keresztény – kiabálták. – Vegyük el, amit a ruhája alatt rejteget!” Az egész csapat a hősiezen védekező fiúra támadt. Tarzíciusz látta, hogy az Eucharisziát nem tudja kimenteni pogány társai kezéből, gyorsan magához vette Krisztus Testét, hogy azok meg ne gyalázhassák. Erre a fiúk még inkább megvadultak. „Megetted a kincsedet? Majd kiverjük belőled!” Ütötték, verték őt.

A nagy kiabálásra az őrség egyik tagja közéjük rohant, és szétválasztotta őket. A fiúk elrohantak, csak Tarzíciusz maradt a küzdelem helyszínén. Alig volt benne élet. A katona mellé térdelt. Azonnal megismerte, hiszen titokban ő is abba a közösségbe járt. „Hol van az, akit magaddal hoztál?” – kérdezte. „Velem van, a szívemben” – suttogta a fiú, és meghalt.

Vértanúsága a hagyomány szerint 257. augusztus 15-én történt. Szent Tarzíciusz az Eucharisztia vértanúja, a ministránsok védőszentje.

BRENNER JÁNOS (†1957), A MAGYAR TARZÍCIUSZ

Brenner János Rábakethelyen volt pap a kommunizmus idején. Egyszer éjnek idején bekopogtak hozzá, és haldokló beteghez hívták a szomszéd faluba. Utólag kiderült, ez hazugság volt; a kopogtatót a falu párttitkára küldte.

A fiatal pap magához vette a betegek olaját és a Szent Eucharisziát, és gyalog indult el. Gyilkosai orvul várakoztak, és a község határában 32 késszúrással, brutális kegyetlenséggel meggyilkolták. Magát nem tudta megvédeni, de az Eucharisziát megvédte a meggyalázástól. Úgy találtak rá, hogy kihúlt bal keze még szorította az Eucharisziát tartalmazó táskát a szíve fölött.

A későbbi vizsgálatok kimutatták a rendkívüli brutalitást. Ráléptek a nyakára, megtaposták. Nemcsak az útból akarták eltenni, de meg akarták gyaláznni benne a papot, a hitet, és Azt, Akit egész életében képviselt.

Brenner Jánost 2018-ban boldoggá avatták. Méltán nevezik magyar Tarzíciusznak. Életrajzából elgondolkodtató érdekesség derült ki: 1938-ban, a budapesti Eucharisztikus Kongresszus évében színi előadást szerveztek Szent Tarzíciusznak, az Eucharisztia vértanújának életéről. Megkérdezték, ki vállalkozna Tarzíciusz szerepére. Brenner János két kézzel jelentkezett, hogy ő alakíthassa a vértanú szentet...

AZ EUCHARISZTIÁHOZ KAPCSOLÓDÓ IKONOK

Ábrahám és Melkizedek

Az izraeliták manná-t gyűjtenek (Rubens)

Illés próféta

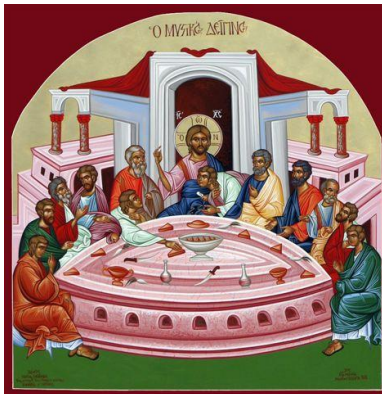
Izajás próféta

A kánai menyegző

A kenyérszaporítás

A Titkos Vacsora

Az emmauszi vacsora

Eucharisztia-szimbólum

Az apostolok áldozása

A Szent Liturgia ikonja

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS ÉS MAI GONDOLATOK

Az eucharisztikus kongresszusok az Eucharisztia megismerésének és tiszteletének elmélyítésére szolgálnak. Az **első Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszust 1881-ben a franciaországi Lille-ben tartották.** A magyarok számára kiemelt jelentőségű a **34. Eucharisztikus Világkongresszus, amely 1938-ban Budapesten zajlott.** A kongresszus jelmondata így hangzott: **„Az Eucharisztia a szeretet és az egység köteléke.”**

Az egyház 2004-ben tartotta az **Eucharisztia Évét.** Az esztendő mottója ez volt: **„Az Eucharisztia, a III. évezred fénye és élete.”** Az eucharisztikus évet 2005-ben nagy püspöki tanácskozás zárta, melynek témája ez volt: **„Az Eucharisztia az egyház életének és küldetésének forrása és csúcspontja. ... Az Egyház az Eucharisziából él: Ő táplálja, Ő világosítja meg.”**

Szent II. János Pál pápának az Eucharisztia évére írt, *„Maradj velünk, Uram”* kezdetű apostoli levele az emmauszi tanítványok elbeszéléséből indul ki, amelyben a feltámadt Jézus, anélkül hogy felismernék, a Jeruzsálemből Emmausz felé tartó tanítványok mellé szegődik útitársnak. Amikor leszáll az est, a tanítványok kérlelik őt: **„Maradj velünk, Uram, mert már esteledik!”** Jézus az Igét, a Szentírást magyarázza a tanítványoknak, de **a találkozás akkor válik teljessé, amikor az Ige fényénél megjelenik az a fény, amely „az élet kenyéréből” fakad,** s amely a nagy ígéret beteljesítése: **„Íme, én veletek vagyok minden nap, a világ végéig.”**

XVI. Benedek pápa *„A szeretet szentsége”* című levelében azt írja: **„Az Eucharisztia Isten szeretetének alapvető megnyilvánulása.”** A dokumentum egyik alapvető témája a család központi szerepének hangsúlyozása. **„A házasság és a család olyan intézmények, amelyeket támogatni és védeni kell minden lehetséges félreértéstől, mert minden bennük okozott kár az emberi együttélést sebz meg.”** A házasság **„benső természete szerint kötődik a Krisztus mint vőlegény és az Egyház mint jegyese közötti eucharisztikus egységhez.”** A házasság éppen mint ennek a **„visszafordíthatatlanságnak”** a kifejezője, magában foglalja **„azt a felbonthatatlanságot, amely minden igaz szeretet természetszerű vágya.”**

Az idők folyamán sokat gondolkodtak az emberek arról, milyen módon lehet jelen Jézus a kenyérben és a borban. Ő nyilván nem olyan módon van jelen, mint ahogyan mi, hús-vér élő emberek vagyunk. **Az Eucharisziában a feltámadt Krisztus van jelen.** Jelenléte **valós,** de nem a mi emberi, biológiai kategóriánkban. – **Mai hasonlattal élve** valahogy úgy képzelhetjük el az egészet, hogy **a feltámadt test egy olyan dimenzióba kerül, amellyel mi, földön élő emberek nem vagyunk kompatibilisek.** Abból a dimenzióból az út erre járható, akárcsak a **számítógépek** esetében: képesek régebbi és gyengébb rendszereket integrálni, de a régi-eket nem lehet az újakhoz csak úgy up-date-olni. A kiindulásunk tehát a **húsvét misztériuma.** **„Ha Krisztus nem támadt föl, hiábavaló a mi igehirdetésünk, s hiábavaló a ti hitetek”** – írja Pál apostol. Ha hisszük Krisztus feltámadását, az ő Eucharisziában való jelenlétét is hitünk csodálatos ajándékaként fogjuk megélni.